

หลักสูตรพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประจำการ

The Training Program in Classroom Action Research for In-Service Teachers

สุชีรา มะทิเมือง*

Sucheeram@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถทางการวิจัยปฏิบัติการให้กับครูประจำการในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูผู้สอน 51 คน ของ 5 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายมีขนาดตามสัดส่วนประชากรครูของแต่ละโรงเรียน วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นระยะพัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และระยะศึกษาผลการใช้หลักสูตรด้วยวิธีวิจัยกึ่งทดลองในบริบทจริงของโรงเรียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน ผลการวิจัยระยะพัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า หลักสูตรที่ร่างขึ้นมีองค์ประกอบตามโครงสร้าง ประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์ 3 ข้อ มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการเสริมสร้างแรงจูงใจที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน (2) ขอบข่ายเนื้อหาและกิจกรรมการอบรม เชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นหลักการพื้นฐาน กระบวนการปฏิบัติตามวงจรการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และการเขียนรายงานแบบเป็นทางการ (3) ระยะเวลาฝึกอบรม 30 ชั่วโมง (4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ชุดเอกสารการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6 เรื่อง เอกสารประกอบการบรรยาย ใบบางประกอบกิจกรรมกลุ่ม และตัวอย่างงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของหลักสูตร โดยวิธีวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็น (IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยการศึกษา จำนวน 3 ท่าน พบว่าค่า IOC มีค่า 0.67-1.00 ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และครูจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 74.50 ของทั้งหมดที่เข้ารับการอบรมสามารถทำการวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์ และเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพในระดับดี

คำสำคัญ : การพัฒนาความชำนาญการ การพัฒนาหลักสูตรอบรม การศึกษาของครูประจำการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The research aimed to develop the training program in developing the in-service teachers' skills of classroom action research at basic education schools. The 51 in-service teachers of 5 schools located in Samutrsongkram Educational Service Area were randomly selected. The methods of study were two steps: the action research approach was integrated into the traditional program development means for developing the training program, then the quasi-experiment was for implementing the training program. The research results revealed the training program comprised of (1) the program objectives aimed to develop the fundamental knowledge of classroom action research, the skills of research conduction, and intention of doing research. (2) the contents of program were the fundamental knowledge of classroom action research, the research conducting, and report writing in formal form; (3) a specific time of training courses was 30 hours; (4) the training aids were 6 pocket books series on research process, the activity worksheets, slides for presentation, and example of research reports. The developed program was evaluated its validity and practicable by 3 specific experts of curriculum development and educational research which the index of item-objective congruence (IOC) was at 0.67-1.00. The results of 1 academic semester follow up and evaluating revealed the samples could achieve the post test scores of classroom action research fundamental knowledge higher than the pretest at 0.05 significant level. And 38 teachers or 74.50 % of the total samples could complete their research projects which the quality of them were evaluated at good level.

Keywords : professional development, training program development, in-service teacher education, classroom action research

บทนำ

สืบเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา มีผลต่อการปฏิบัติของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องเร่งพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบทบาทตามนัยที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติหมวด 4 มาตรา 30 ความระบุว่า "ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มี

ประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา" (ศึกษาริการ, 2546) ตามนัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการที่สถานศึกษาจะสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีมาตรฐานตามที่กำหนดนั้น ผู้สอนต้องมีความสามารถทางการวิจัยซึ่งเทียบได้กับการมีเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน ดังที่ Elton (2001, 43-56) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างการจัดการเรียนรู้กับการวิจัย และสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือพัฒนาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้วยตนเองของครู และ/หรือการจัดอบรมสัมมนาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามผลการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาความสามารถทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่ผ่านมาในประเทศไทย ทั้งนี้จากผลการวิจัยเชิงประเมินของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) และ สุวิมล ว่องวาณิช (2548) พบว่าปริมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ด้านคุณภาพของงานวิจัยยังจัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพของการวิจัย และการปฏิบัติได้อย่างยั่งยืนนั้นมาจากความคลาดเคลื่อนในวิธีปฏิบัติตามหลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งอาจเกิดจากความเคยชินจากการปฏิบัติที่นิยมเป็นผู้บริโภควิชาการความรู้ทางศาสตร์การสอน มากกว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตนเอง อีกทั้งการได้รับการถ่ายทอดความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบบเร่งรัดเกินกว่าจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักการ และทักษะการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ควรให้ความสำคัญกับวิธีพัฒนาความสามารถของครูประจำการจึงได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย รวมทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, 2551) ได้เสนอผลการศึกษาดังแนวทางพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี โดยวิธีฝึกอบรมที่เน้นโรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) เน้นการพัฒนาที่ผูกกับงาน (on-the-job development) โดยส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาเครือข่ายวิชาการและวิชาชีพที่มีความเข้มแข็ง และมีบทบาทในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รวมทั้งระบบเครือข่ายวิจัย (research network) การจัดระบบที่เลี้ยงดูดูแลและการปฏิบัติตามหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพอันเป็นหนทางการพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge society) สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับ

มหภาคของ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2547) ที่บ่งชี้ภารกิจที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและพัฒนาให้มากขึ้นคือ การปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพและการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ต้องหลอมรวมเข้ากับการทำงานปกติ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยได้ให้แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และบ่งชี้ว่ายังคงมีความต้องการของการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการ และวิธีปฏิบัติงานอันเนื่องเนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีมหาวิทยาลัยควรเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่มากขึ้นในลักษณะของความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักการ/แนวคิด วิธีปฏิบัติที่ชัดเจนมีทิศทางเดียวกัน โดยยึดรูปแบบการพัฒนาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติดังกล่าวสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ทั้งนี้ตามความในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 ข้อ 1.2 (3) ใจความระบุถึงมาตรฐานการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งอาจดำเนินการในหลายลักษณะ เช่น การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ รวมทั้งการให้บริการด้านการจัดการศึกษาแบบต่อเนื่อง เป็นต้น (เลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) สำหรับประโยชน์สูงสุดอันพึงมีจากการปฏิบัติตามมาตรฐานด้านนี้ต่อสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย ราชภัฏ ที่มีบทบาทตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งให้เป็นมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของนโยบายทางการศึกษาแต่ละยุคสมัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2551) อีกทั้งขณะให้บริการทางวิชาการแก่สถานศึกษา ยังเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมให้เกิดการเรียนรู้ถึงแนวทางการบูรณาการแนวคิด/ทฤษฎีทาง

ศาสตร์สาขาการศึกษาสู่การปฏิบัติตามบริบทจริง และยังเป็นการพัฒนาต่อยอดความรู้จากการปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาการด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541: 98-99) และสุนทรอมรวิวัฒน์ (2545 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 46) ได้กล่าวว่าการให้บริการทางวิชาการจะส่งผลตอบแทนเชิงบวกระยะยาวต่อการวางยุทธศาสตร์ด้านการบริการวิชาการ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในรายวิชา และการกระจายความรู้สู่มวลชนของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ทำให้เกิดการตื่นตัวในการทำงานเชิงวิชาการที่จะทำให้ชุมชน และสังคมได้ใกล้ชิดกับความรู้และไม่คิดว่าจะเป็นเพียงทฤษฎีที่ห่างไกลความจริงอันจะก่อประโยชน์สูงสุดคือ การสร้างประชากรของสังคมให้กลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พร้อมรับกับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์สูงสุดอันพึงมีต่อการพัฒนาต่อยอดความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว ประกอบกับการศึกษาสภาพความต้องการที่จำเป็นของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นโรงเรียนเป้าหมายในแผนการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการคุณภาพทั้งองค์กร แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนบางแห่งยังต้องได้รับการพัฒนาความสามารถตามประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด ด้านการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกลยุทธ์สำคัญคือ การพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพพร้อมในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการ ส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และส่งเสริมการใช้กระบวนการวัดประเมินผลเพื่อใช้ในการพัฒนา (เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม, 2551) ซึ่งการ

ที่ครูจะมีคุณภาพสามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของจังหวัดดังกล่าวได้นั้น ครูควรมีความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามการพัฒนาความสามารถทางการวิจัยให้กับครูที่อยู่ระหว่างปฏิบัติการในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน อีกทั้งครูยังมีพื้นฐานภูมิหลังแตกต่างกันอาทิ ประสบการณ์ด้านการวิจัย บทบาทหน้าที่ จึงจำเป็นต้องมีหลักสูตรอบรมที่มีความเฉพาะเหมาะสมตามพื้นฐานความต้องการนั้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประจำการของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม

สมมุติฐานการวิจัย

หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียนเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูประจำการของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้รับการทดลองใช้หลักสูตรมีความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม
2. จำนวนครูอย่างน้อยร้อยละ 80 สามารถดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจนเสร็จสมบูรณ์และงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์มีคะแนนเฉลี่ยผลการประเมินคุณภาพในระดับดี

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

นิยามของหลักสูตร

หลักสูตร มีนิยามโดยสรุปแบ่งเป็นสองมิติ ได้แก่

1. มิติด้านองค์ประกอบของหลักสูตร หลักสูตรคือ ลำดับของประสบการณ์ที่มีศักยภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมให้คิดและทำในสิ่งที่ถูกต้อง ครอบคลุมมวลประสบการณ์ที่ผู้รับการอบรมจะได้รับ ทั้งภายในและภายนอกสถานที่ให้การอบรม (แก้วดา คณะวรรณ, 2536) อีกนัยหนึ่งคือ แผนงานเพื่อให้บรรลุผลผลิตที่ต้องการ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้ จุดหมาย กิจกรรม สื่อการเรียน การสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล และ กำหนดเวลา (Beauchamp 1984, อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2548)

2. มิติด้านกระบวนการปฏิบัติตามระบบของหลักสูตร นิยามที่ Beauchamp (1984 อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2548) ได้อธิบายไว้ยังแสดงให้เห็น กระบวนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรกล่าวคือ เป็นการดำเนินงานที่มีขอบเขตเกี่ยวข้องกับการจัดการ ด้านบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตร ดังนั้นผลผลิตของระบบหลักสูตรก็คือตัวหลักสูตร

นิยามของการอบรม

นักวิชาการด้านการอบรมบางท่านเห็นว่า การอบรม คือ การเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ใน บุคลากรระดับปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถทำงานได้ตามจุดประสงค์เฉพาะอย่าง ดังเช่น สมชาติ กิจจรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2539) สมคิด บางโม (2538) และทิศนา แจมมณี (2548) อธิบายความหมายของการอบรมที่สอดคล้องกันในมิติของการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรว่าเป็นกระบวนการในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ (knowledge) เสริมสร้างทักษะ (skills) และแลกเปลี่ยน

ทัศนคติ (attitude) ตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ ซึ่ง จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถูกต้องระดับ มาตรฐานให้สูงขึ้น ดังที่ ประทีป อภิสิทธิ์ (2548) และ เด่นพงษ์ พลละคร (2532) กล่าวว่า การอบรม เป็น กิจกรรมใดๆ ที่มีส่วนทำให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติที่เหมาะสมกับงาน ตำแหน่ง หน้าที่ และอาชีพ (to make people fit for the job) สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ยากขึ้น และมีความรับผิดชอบ ที่สูงขึ้น วิธีการอบรมครอบคลุมทั้งการให้การศึกษา เพิ่มเติม การอบรม การสอนงาน หรือการนิเทศงาน (job instruction) การสอนแนะ (coaching) การให้ คำปรึกษาหารือ (counseling) การมอบหมายหน้าที่ ให้ทำเป็นครั้งคราว (job assignment) การให้รักษา การแทน (acting) การโยกย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่การ งานเพื่อให้โอกาสศึกษางานที่แปลกใหม่ และการได้มี โอกาสศึกษาหาความรู้และประสบการณ์จากหน่วยงาน อื่น (job rotation) เป็นต้น

องค์ประกอบของหลักสูตรอบรม

สังต์ อูรนนท์ (2537) กล่าวถึงองค์ประกอบ สำคัญของหลักสูตรอบรมว่ามี 3 ส่วน เช่นเดียวกับ หลักสูตรทั่วไป ได้แก่ (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (2) สารการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่ต้องการพัฒนา และ (3) การวัดและประเมินผล นอกจากนี้ Nuris (1997) และอมรา เล็กเริงสินธุ์ (2544, 12) ให้ความสำคัญที่สอดคล้องว่าหลักสูตรอบรมควรประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (2) เนื้อหา และประสบการณ์ การเรียนรู้ (3) การนำหลักสูตรไปใช้เพื่อจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และ (4) การวัดและประเมินผล

โดยสรุปหลักสูตรอบรมคือ มวลประสบการณ์ และสารการเรียนรู้ที่พื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติงาน ที่จัดขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอนทั้งภายในและ ภายนอกสถานที่อบรม มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (2) สารการเรียนรู้

หรือประสบการณ์ที่ต้องการพัฒนา (3) การจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอน และกำหนดเวลา และ (4) การวัดประเมินผล

แนวทาง และขั้นตอนพัฒนาหลักสูตรอบรมตามแนวคิดของ สงัด อุทรานันท์ (2537) และ สุมิตร คุณากร (อ้างถึงใน ชาตรี มณีโกศล, 2539, 16-18) การพัฒนาองค์ประกอบตามโครงสร้างหลักสูตรให้ครบถ้วนและมีคุณภาพเหมาะสมนั้นมีวิธีปฏิบัติ 5 แนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาจากระดับบริหาร (administrative approach) มักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการตั้งแต่ขั้นร่างหลักสูตรจนถึงขั้นเตรียมการใช้ ผู้ใช้หลักสูตรไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนการพัฒนา จึงประหยัดเวลาในการพัฒนา แต่มักไม่สอดคล้องกับสภาพความจริง และขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตย
2. การพัฒนาจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (grass-roots approach) มีพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้ใช้หลักสูตรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ลดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการ แต่ผู้ปฏิบัติมักขาดความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วม และขาดความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
3. การพัฒนาแบบวิธีการสาธิต (demonstration approach) เป็นวิธีที่มีการปรับเพื่อลดจุดอ่อนของสองวิธีแรก มีการใช้กระบวนการปฏิบัติงานตามแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (research and development) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้ทดลองปฏิบัติในบริบทจริง โดยเนื้อหา/หน่วยการสอนเป็นหน่วยย่อย จึงทำให้ได้หลักสูตรที่สามารถนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้มากที่สุด แต่ผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอาจจะยอมรับการปฏิบัติหรืออาจต่อต้านการปฏิบัติก็ได้เช่นกัน

4. การพัฒนาอย่างเป็นระบบ (systematic approach) เป็นวิธีที่มีการกำหนดขั้นตอนการพัฒนาอย่างเป็นลำดับตั้งแต่ ขั้นการสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์เบื้องต้นที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ขั้นการนำความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการเข้าสู่ระบบเดิม หรือขั้นปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ขั้นการควบคุมสภาพการณ์ต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงในทิศทางและขอบเขตที่ต้องการ และขั้นการสร้างแรงผลักดันและสถานการณ์ใหม่เพื่อส่งเสริมความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติ

5. การพัฒนาจากการวิจัยปฏิบัติการ (action research approach) ถือว่าการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรคือการเปลี่ยนแปลงสังคม ผู้ลงมือพัฒนาหลักสูตรมีทั้งบุคคลในองค์กร และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาโดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ และประชาธิปไตยในการทำงาน

6. การพัฒนาจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นฐาน (computer based approach) เป็นวิธีที่ต้องมีการบรรจุรายการข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ การสร้างหลักสูตรจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ต้องการใช้หลักสูตรป้อนรายการข้อมูลเพื่อการประมวลผลเป็นหลักสูตร ซึ่งวิธีนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการกรอกข้อมูลสำคัญจนครบถ้วนแล้ว

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอบรมอาจมีขั้นตอนปฏิบัติที่แตกต่างกันบ้าง ตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังเช่น กริช อัมโกชน์ (2550) ได้เสนอแนวปฏิบัติ 10 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ทบทวนความจำเป็นในการอบรม (2) ระบุภารกิจที่เป็นปัญหาต้องพัฒนา (3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการอบรม (4) จัดลำดับความสำคัญของภารกิจที่เป็นปัญหา (5) กำหนดหัวข้อวิชา (6) กำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา (7) กำหนดแนวการอบรม (8) กำหนดเทคนิคการอบรม (9) กำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร และ (10) เรียงลำดับหัวข้อวิชา ขณะที่ ยูวดี ภาษา (2536 อ้างถึง

ใน สุรวุฒิ รักเมือง, 2546) สุรวุฒิ รักเมือง (2546) และ ไชยรัตน์ ปราณิ (2547) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่มีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการในการศึกษาอบรม (2) สร้างหลักสูตร (ฉบับร่าง) (3) ทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และ (4) ศึกษาประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกแนวทางการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีวิจัยปฏิบัติการ (action research approach) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมแสดงความต้องการพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เข้ารับการอบรม และมีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนพัฒนาหลักสูตรอบรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการที่จำเป็นของผู้เข้ารับการอบรม (2) ขั้นพัฒนาองค์ประกอบของหลักสูตร (3) ขั้นตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ และ (4) ขั้นประเมินผลการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

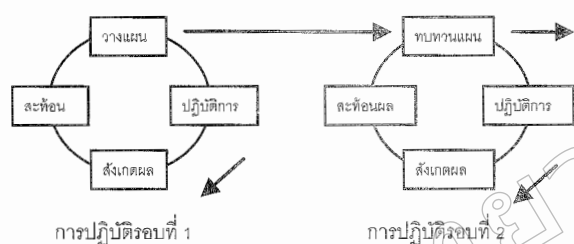
Kyriakides & Cremers (2008) กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยที่มีต่อประสิทธิผลทางการศึกษาว่าเกิดขึ้นกว่า 2 ทศวรรษ ผลการศึกษาหลายประเทศ พบว่าอิทธิพลของห้องเรียนมีมากกว่าของโรงเรียนทั้งต่อความรู้และผลลัพธ์อื่นๆ (Teddlie & Renold, 2000 อ้างถึงใน สุชีรา มะหิเมือง, 2547) จึงเป็นข้อมูลที่ยืนยันว่า คุณภาพการสอนของครูเป็นตัวแปรสำคัญสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการสอนของครู (Scheerens, Glas & Thomas, 2003) นอกจากนี้ นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ (2540: 21-3) ได้สรุปแนวคิดของ อุกุมพร จามรมาน สุวัฒนา สุวรรณเขตนิกม และ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ ถึงประโยชน์ของการทำวิจัยปฏิบัติการใน

ชั้นเรียนที่มีต่อการพัฒนาสู่ความเป็นครูมืออาชีพว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการกระตุ้นให้ครูได้คิดทบทวนการทำงานด้านการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงการทำงานของตนเอง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานของครูอย่างเป็นระบบ เนื่องจากครูได้เห็นภาพการทำงานทุกขั้นตอน ได้มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีการสร้างสรรค์ มีโอกาสคิดใคร่ครวญถึงผลการปฏิบัติงานว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร จึงทำให้ครูได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนตามตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการสอนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองของครูเป็นรายบุคคลแล้ว ผลการวิจัยที่เกิดจากการทำวิจัยในชั้นเรียน ยังส่งผลสู่ผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมของโรงเรียน (บุปผา อนันต์สุชาติกุล, 2551) ดังที่ Salisbry (1996: 64, 66) ได้สรุปความสำคัญของการวิจัยชนิดนี้ว่า เป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ของนักเรียน กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนา จะต้องเกิดอย่างคู่ขนานกับการประเมินผลของโรงเรียน โดยที่การวิจัย “research” คือ การสร้างความเข้าใจถึงความสำเร็จหรือไม่สำเร็จอย่างไร โดยพิจารณาจากผลที่วัดได้ตามวัตถุประสงค์ ขณะที่การพัฒนา “development” คือ กระบวนการ วิธีการ และสิ่งใดๆ ที่ถูกออกแบบไว้ เพื่อนำมาใช้สู่ความสำเร็จด้วยดีของการปฏิบัติ ซึ่งต้องอยู่บนฐานความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีแบบแผนดำเนินการตามวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ กระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยที่ชัดเจนคือ แนวทางของ Kemmis และ Elliott ที่มีรูปแบบเป็นวงจรเกลียวสว่านแบบสะท้อนถึงตนเอง (a self-reflective spiral of cycles) ต่อเนื่องสื่อความถึงกระบวนการแก้ปัญหา การปฏิบัติงานที่แม้แก้ปัญหาหนึ่งได้ก็อาจเกิดปัญหาอื่น

หรืออาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาใหม่ ซึ่งผู้วิจัยต้องเริ่มทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเช่นนี้เรื่อยไป โดยภายในแต่ละเกลียวประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาและวางแผน (Plan) (2) การปฏิบัติการ (Act) (3) การสังเกตและวิเคราะห์ผล (Observe) และ (4) การสะท้อนกลับ (Reflect) ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีลักษณะของงานที่ต้องทำ และการประสานเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือ การแก้ไข/พัฒนางานให้สำเร็จลุล่วงในที่สุด (ดังภาพ 1)

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการด้วยโมเดลอย่างง่ายแบบ 4 ขั้นตอนของ Kemmis และ Elliott

ที่มา (Riding et al, 1995)

การประเมินคุณภาพของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีเกณฑ์ที่ต่างจากการวิจัยเชิงวิชาการ (academic research) ดังที่ สุมา ณ สุโหลง (2545) ได้สังเคราะห์แนวคิดนักวิจัยไทย ได้แก่ สุวิมล ว่องวานิช ชุศรี วงศ์รัตน์ อุดมพร จามรมา และชาติรี ส้าราญ สรุปคำอธิบายคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ (1) มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน (2) การกำหนดปัญหาวิจัย ได้จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอน (3) กลุ่มเป้าหมายการวิจัยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีสุ่ม แต่อาจเจาะจงกลุ่มที่เป็นปัญหาวิจัย (4) การนำเสนอผล ต้องเขียนให้อ่านง่าย เริ่มจากปัญหา วิธีการดำเนินงานแต่ละวัน ผลที่ได้จากการดำเนินงาน และแสดงข้อมูลที่เห็นชัดเจน และ (5) หัวข้อสาระการนำเสนอแบบเป็นทางการ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ที่ครอบคลุมปัญหาวิจัย ตัวแปร

และกลุ่มเป้าหมายวิจัย และความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา มีการวิเคราะห์ให้เห็นสาเหตุปัญหา โดยมีข้อมูลประกอบ และระบุประเด็นที่ต้องการศึกษา และ (6) เนื้อหาในรายงานผลการวิจัย ที่อธิบายวิธีดำเนินการวิจัยว่าทำกับใคร ทำที่ไหน ทำอย่างไร มีขั้นตอนที่ชัดเจนสามารถทำซ้ำได้ ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล แสดงผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lienert (2002) และ Mettetal (2003) และ Eisenhart & Borko (1993) ที่ใช้เกณฑ์ประเมินงานวิจัยในชั้นเรียนซึ่งมุ่งเน้นองค์ประกอบด้านการปฏิบัติและเอกสารรายงานการวิจัย ได้แก่ (1) เป้าหมายการวิจัย ที่ต้องมุ่งเน้นที่การเรียนการสอน และมีเป้าหมายการปฏิบัติที่ชัดเจน (2) ภูมิหลังของการวิจัย มีการรวบรวมแนวคิด/ทฤษฎีสันับสนุนอย่างน้อย 4 แหล่ง (3) วิจัยที่มีการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง หรือมีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ต่างเวลา (4) ผลการวิจัยที่มีการบรรยายถึงข้อค้นพบสำคัญ และนำเสนออย่างชัดเจน ถูกต้อง โดยใช้ความเรียง ตาราง และกราฟ ฯลฯ (5) การสะท้อนผล แสดงถึงความเกี่ยวข้องของผลโดยตรงของการวิจัยกับการเรียนการสอน กับการวางแผนการเรียนการสอน และแสดงคำถามวิจัยในอนาคต และ (6) การนำเสนอ ที่เน้นรายงานที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ครอบคลุม และนำเสนอผลที่พบอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ Heikkinen et al (2007) Winter (2002) และ Denzin & Lincoln (2000) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประเมินที่ใช้หลักการประเมินเชิงคุณภาพในมิติของความจริงที่เกี่ยวข้อง และหลักเหตุผล (truth and causality) แทนการประเมินด้านความตรง และความเที่ยงแบบงานวิจัยเชิงวิชาการทั่วไป ประเด็นนี้ O'Conner et al (2007) ได้ศึกษาพบว่า เป็นจุดที่เป็นปัญหาอันดับแรกของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ฝึกหัดทำวิจัย ขณะที่ Feldman (2007) สนับสนุนความสำคัญของการทำวิจัยด้วยการ

ทดลอง (experimental research) หรือการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) ซึ่งผู้วิจัยสามารถยืนยันความเป็นเหตุและผลของการปฏิบัตินั้นด้วยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และ Altrichter (2005) ได้เพิ่มเติมแนวคิดการประเมินด้านจริยธรรมของการวิจัย และความเป็นจริงในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การใช้ข้อมูลที่มีที่มาจากต่างมุมมอง ไม่ใช่จากผู้วิจัยคนเดียว มีการทำอย่างคู่ขนานระหว่างการปฏิบัติและการสะท้อนผลการวิจัย และการประสานความร่วมมือวิจัยแบบโครงการความร่วมมือ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน จากการสังเคราะห์เกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัยที่กล่าวแล้ว ได้ข้อสรุปของเกณฑ์ประเมินคุณภาพของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดังนี้

1. คำสำคัญที่ใช้บรรยายคุณภาพที่มีความดีในการใช้สูงสุด ได้แก่ (1) “ความชัดเจน” โดยการพรรณนาจนครอบคลุมทุกแง่มุม หรือสาระสำคัญ มีการสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง และมีเหตุผลสนับสนุน (2) “ความสอดคล้อง/เหมาะสม” กับหลักการของเหตุผล กับทุกขั้นตอนของการวิจัย กับบริบทจริงของผู้วิจัย และกับปัญหาวิจัยที่พบ (3) “ความถูกต้อง” ตามหลักวิชาการ และ (4) ความเป็นไปได้จริงในเชิงปฏิบัติการ

2. ประเด็นที่เป็นจุดมุ่งเน้นให้มีการประเมินได้แก่

2.1 ความเป็นมาของปัญหาวิจัย ที่ต้องใช้วิธีพรรณนาอย่างชัดเจน โดยการสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ตามบริบทจริงที่เกี่ยวข้อง จนเห็นความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย ซึ่งจะบ่งชี้ได้ถึง ความมีเหตุผลที่ดี และความสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาเป็นปัญหาวิจัย

2.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ที่ต้องมีการสืบสวนความสอดคล้องระหว่างปัญหาและ

สาเหตุตามหลักการเหตุผล โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนอย่างชัดเจน

2.3 การเลือกใช้นวัตกรรมอย่างเหมาะสม

สอดคล้องกับเหตุของปัญหา และถูกต้องตามหลักการ

2.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้อง

กับปัญหา และมีการเขียนด้วยข้อความที่สมบูรณ์สื่อสารสำคัญในเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน

2.5 การออกแบบการวิจัยที่สอดคล้องกับ

ปัญหา มีการรวบรวมข้อมูลวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลายแหล่ง ด้วยวิธีการและเครื่องมือวิจัยที่ถูกต้องตามหลักการ มีการเขียนบรรยายขั้นตอนรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้

2.6 การวิเคราะห์ผลการวิจัยที่เหมาะสม

และถูกต้องตามหลักการ เน้นการนำเสนอผลหลายแง่มุม พร้อมกับแปลผลที่ถูกต้องตามหลักการ และชัดเจน

2.7 มีการตรวจสอบความถูกต้องเป็นระยะ

ด้วยการทบทวน/สะท้อนความคิดโดยวิธีวิพากษ์ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างดำเนินการวิจัย ที่สามารถชี้้นำการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย

2.8 การอภิปราย และเสนอแนะการปฏิบัติ

ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นความเป็นไปได้จริงในเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นในการปฏิบัติที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 5 โรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2551 จำนวน 58 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มอย่างง่ายมีขนาดตามสัดส่วนประชากรแต่ละโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 51 คน ทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นด้านความต้องการการพัฒนาความสามารถทางการวิจัย

ปฏิบัติการในชั้นเรียน จัดทำร่างหลักสูตร และรับการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นเวลา 1 ภาคเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดำเนินการตามแนวทางการวิจัยปฏิบัติการ ที่มีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการที่จำเป็น ด้วยการสำรวจสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน และการประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยเดิมที่ครูทำไว้ (2) ชั้นพัฒนาองค์ประกอบของหลักสูตรด้วยวิธีระดมสมองระหว่างนักวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ข้อมูลจากชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการที่จำเป็น และหลักการพื้นฐานด้านการวิจัยในชั้นเรียน (3) ชั้นตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และ (4) ชั้นประเมินผลการใช้หลักสูตรในบริบทจริง ซึ่งในขั้นนี้มีกิจกรรมอบรมสองแบบเกิดขึ้นคู่ขนานกัน ได้แก่ (4.1) การอบรมความรู้ หลักการพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 5 ครั้งๆ ละ 6 ชั่วโมง ตามวันและเวลาที่มีการวางแผนร่วมกัน และมีการทดสอบความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยทันทีหลังการอบรม (4.2) การฝึกปฏิบัติวิธีดำเนินการวิจัยตามบริบทของโรงเรียน โดยนักวิจัยเป็นผู้นิเทศติดตามครูที่โรงเรียนอย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามสภาพทำวิจัยในชั้นเรียน (2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยปฏิบัติการ และ(3) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลแสดงสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ข้อมูลประเมิน (ร่าง) เอกสารหลักสูตร และข้อมูลประเมินคุณภาพงานวิจัย และ (2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานการวิจัยปฏิบัติการก่อนและหลังการอบรม ด้วยสถิติทดสอบค่าทีชนิดกลุ่มสัมพันธ์ (dependent-sample t-test)

ผลการวิจัย

ระยะพัฒนาหลักสูตรอบรมพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบตามโครงสร้าง ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมี 3 ข้อ มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานทางการวิจัยในชั้นเรียน และการเสริมสร้างแรงจูงใจที่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน
2. เนื้อหาของหลักสูตร เวลาที่ใช้ในการอบรมความรู้หลักการพื้นฐาน และการวัดประเมินผล (ตาราง 1)

ตารางที่ 1 เนื้อหาของหลักสูตร เวลาที่ใช้ในการอบรม และการวัดประเมินผล

เนื้อหาของหลักสูตร	เวลาอบรม (ชม.)	การวัดประเมินผล
บทบาทผู้วิจัยในชั้นเรียน	3	สังเกตพฤติกรรมระหว่างอบรม และถาม-ตอบ
การวิเคราะห์ชั้นเรียน	6	ผังการวิเคราะห์เหตุผลปัญหาการจัดการเรียนรู้
นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	3	แผนการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
เครื่องมือวิจัย และการพัฒนา	6	แผนการใช้เครื่องมือวิจัย และการพัฒนา
การปฏิบัติการวิจัย	3	โครงการวิจัย และตัวอย่างเครื่องมือวิจัย
การสะท้อนผลการวิจัย	3	แบบฝึกปฏิบัติการสะท้อนความคิดการปฏิบัติงาน
การเขียนรายงานการวิจัย	6	แบบฝึกการเขียนรายงานการวิจัย

3. สื่อและแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ชุดเอกสารการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6 เรื่อง เอกสารประกอบการบรรยาย ใบงานประกอบกิจกรรมกลุ่ม และ ตัวอย่างงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของหลักสูตร โดยวิธีวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็น (IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยการศึกษา จำนวน 3 ท่าน พบว่าค่า IOC มีค่า 0.67-1.00

ผลของการทดลองหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียน เป็นเวลา 1 ภาคเรียน พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยปฏิบัติการก่อนและหลังการอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (ตาราง 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการอบรม

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	SD	t-test	p-value
ก่อนอบรม	51	11.35	2.83	-23.374*	.000
หลังการอบรม	51	15.81	2.75		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2. ผลการประเมินเชิงปริมาณของงานวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยทำสำเร็จ พบว่า มีจำนวน 38 เรื่อง หรือร้อยละ 74.50 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3. ผลการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่ทำเสร็จทั้ง 38 เรื่อง โดยใช้เกณฑ์ประเมินแบบ scoring rubrics ที่พัฒนาขึ้น พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพโดยรวมอยู่ที่ระดับดี (ตาราง 3)

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียนที่กลุ่มตัวอย่างทำสำเร็จ

รายการคุณภาพที่ประเมิน	ผลการประเมิน		แปลค่า
	$\bar{X}$	SD	
1. ชื่อเรื่องมีสาระบ่งชี้ถึงวัตถุประสงค์ ตัวแปรสำคัญ กลุ่มเป้าหมายการวิจัยที่ชัดเจน และเรียบเรียงภาษาได้เหมาะสม	4.50	.834	ดีมาก
2. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาบรรยายถึงสภาพปัญหาที่นำมาวิจัยที่ได้ อย่างชัดเจน มีการอ้างอิงหลักฐาน มีการกล่าวถึงการปฏิบัติที่ผ่านมา และนโยบายที่เกี่ยวข้องได้อย่างสมเหตุสมผลโดยไม่กล่าวอ้างเกินจริง	4.46	.721	ดี
3. วัตถุประสงค์การวิจัย สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการวิจัย สื่อความถึงการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการอย่างชัดเจน ครอบคลุมผลการวิจัยที่ต้องการทราบ อย่างเป็นลำดับขั้นตอนและใช้ภาษาที่ชัดเจน	4.46	.588	ดี
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ กล่าวถึงผลกระทบจากการวิจัยได้อย่างมีเหตุผลสมควร ไม่กล่าวอ้างผลเกินจริง และครอบคลุมทุกกลุ่ม	4.13	1.033	ดี

รายการคุณภาพที่ประเมิน	ผลการประเมิน		แปลค่า
	$\bar{X}$	SD	
5. การเลือกนวัตกรรมการวิจัยยึดหลักความเป็นเหตุผลกับสาเหตุสำคัญของปัญหาที่วิจัย สนับสนุนด้วยแนวคิด/ทฤษฎี/ความรู้จากประสบการณ์ที่น่าเชื่อถือ และมีการตรวจสอบคุณภาพก่อนใช้ และมีขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนใช้	3.83	.197	ดี
6. การออกแบบการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายการวิจัย การกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในนวัตกรรม การวัด/ประเมินผลที่ชัดเจนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เหมาะสมกับชนิดของข้อมูล	3.96	.908	ดี
7. การวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ลักษณะสำคัญของตัวแปรที่เป็นผลการวิจัยแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมได้อย่างถูกต้องชัดเจน และครบถ้วน	4.21	.833	ดี
8. การนำเสนอผลวิจัยมีความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ แสดงผลที่เกิดระหว่างใช้ และหลังใช้นวัตกรรม ด้วยวิธี/รูปแบบนำเสนอที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักการ และมีลำดับขั้นตอนการนำเสนอที่กระชับ รัดกุม เป็นลำดับทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ	4.17	.963	ดี
9. การเสนอผลการคิดทบทวน หรือสิ่งที่ผู้วิจัยเรียนรู้ขณะทำวิจัยที่สะท้อนถึงจุดเด่น และจุดควรพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมที่ใช้ และวิธี ดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ชัดเจนทุกประเด็น สามารถชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาลักษณะเดียวกันและวิธีดำเนินการครั้งต่อไป	4.33	.917	ดี
10. ตรงตามหลักจรรยาบรรณการวิจัย ทุกขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมุ่งเน้นความเป็นไปได้จริงตามบริบท มีการบรรยายให้เห็นแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้ และมีข้อมูลสนับสนุนเพื่อการตรวจสอบความตรงของการวิจัยอย่างชัดเจน	2.29	1.65	ค่อนข้างต่ำ
11. การจัดพิมพ์ และรูปแบบ (format) มีความประณีตแสดงถึงความตั้งใจที่ดีมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของแนวคิด/หลักการ	4.25	.847	ดี
รวม	4.04	.096	ดี
n =38			

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ใช้วิธีจัดอบรมภาคความรู้ทางทฤษฎี/หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ที่แบ่งระยะการอบรมและจัดลำดับเนื้อหาตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายการวิจัยได้นำความรู้ที่ได้ไปทดลองปฏิบัติตามบริบทจริงของโรงเรียนที่สังกัดทันทีที่การอบรมภาคความรู้หลักการพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน

เสร็จสิ้น จากนั้นจึงทดสอบความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานด้านการวิจัยในชั้นเรียน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียนที่ได้จากการทดสอบทันทีหลังการอบรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม สอดคล้องกับการวิจัยของ ไชยรัตน์ ปราณี (2547) ที่พัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการศึกษาชุมชนเพื่อสืบค้น

องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับครูประจำการ 27 คน ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระจากการอบรมก่อนและหลังการอบรม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ผลการติดตามประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรในระยะ 1 ภาคเรียน พบว่า ปริมาณของงานวิจัยที่ทำสำเร็จมีน้อยกว่าจำนวนผู้เข้ารับการอบรม กล่าวคือ งานวิจัยที่ทำสำเร็จมี 38 เรื่อง หรือร้อยละ 74.50 ของผู้เข้ารับการอบรม ในจำนวนนี้พบว่า โรงเรียนที่มีจำนวนของงานวิจัยที่ทำสำเร็จสูงสุดคือ โรงเรียนวัดบางจะเกร็ง (ประโชติประชานุกูล) ที่เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็ และผู้อำนวยการโรงเรียนได้ทำการวิจัยด้วยตนเองในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ บุญผา อนันต์สุชาติกุล (2551) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมักทำการวิจัยไปพร้อมกับครูโดยมีประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมระบบบริหาร งานวิชาการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

สำหรับการประเมินคุณภาพของงานวิจัยที่ทำสำเร็จในเชิงคุณภาพนั้นพบว่า ระดับคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตามพบว่า มีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเพิ่มเติม คือ ความสอดคล้องตามหลักจรรยาบรรณการวิจัย ที่ทุกขั้นตอนการดำเนินการวิจัยต้องมุ่งเน้นที่ความเป็นไปได้จริงตามบริบท มีการบรรยายให้เห็นแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้ และมีข้อมูลสนับสนุนเพื่อการตรวจสอบความตรงของการวิจัยอย่างชัดเจน ประเด็นนี้แม้แต่งานวิจัยในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ O'Conner et al (2007) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาวิจัยปฏิบัติการ และฝึกปฏิบัติการตามบริบทจริงในชั้นเรียน ได้ผลการวิจัยที่บ่งชี้ถึงความยากลำบากของการทำวิจัยอันดับแรกคือการเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลที่เป็นบริบทจริง เช่นเดียว

กับผลการวิจัยของ บุญผา อนันต์สุชาติกุล (2551) ที่ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยการวิจัยปฏิบัติการ และพบว่าประเด็นที่ควรหนุนเสริมนอกจากการสอนหลักการวิจัยคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิพากษ์วิจารณ์ทางวิชาการ ความสามารถทางการวิเคราะห์ให้นักเรียน การใช้บันทึกหลังสอน การสรุปเชิงวิเคราะห์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ซึ่งจะทำให้ครูสามารถนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนถึงบริบทจริงได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การพัฒนาความสามารถทางการวิจัยในชั้นเรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ ใช้ข้อมูลพื้นฐานความต้องการที่จำเป็นด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้รับการอบรม มีการอบรมความรู้หลักการพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียนแบบคู่ขนานกับการฝึกปฏิบัติจริงตามบริบทของโรงเรียนที่ครูสังกัด และนักวิจัยได้ค้นพบทิศทางที่โรงเรียนเป็นระยะ ข้อเสนอแนะที่เป็นบทเรียนจากการปฏิบัติที่สำคัญมีดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจในเชิงบวก นอกจากนี้ยังพบความเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จในการทำวิจัยของครู ทั้งนี้เป็นผลจากการที่โครงการวิจัยได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มผู้บริหารทั้ง 5 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้ปรึกษาหารือ และกำหนดให้มีการจัดสรรเวลาประจำสัปดาห์เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมอันเนื่องเกี่ยวกับการวิจัย เช่น การประชุมกลุ่มเครือข่ายวิจัย อย่างไรก็ตามพบว่า การให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือแม้แต่การนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นทางการยังมีน้อย ตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ซึ่งหากผู้บริหาร

ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อาจช่วยสร้างแรงจูงใจที่สำคัญต่อการพัฒนางานในหน้าที่ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยสื่อให้เห็นว่า ลักษณะการบริหารงานของโรงเรียน บทบาทและภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน รูปแบบการรวมกลุ่มตามแนวคิดของเครือข่ายทางสังคม (social network) และคุณลักษณะของแกนนำการทำงานในโรงเรียน ก่อนข้างมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานใด ๆ (performances) ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่แต่ละโครงการต้องการพัฒนา ซึ่งหากได้ออกแบบการวิจัยที่สามารถกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยแต่ละระดับให้มีจำนวนมากพอ (เช่น หากระดับสูงสุดของอิทธิพลที่ต้องการศึกษาคือระดับโครงการ ก็ควรมีจำนวนอย่างน้อย 30 โครงการ เป็นต้น) จะสามารถทำการวิเคราะห์ด้วยโมเดลลดหลั่นเชิงเส้น (Hierarchical Linear Model) เพื่อผลการวิเคราะห์ที่จะสามารถบ่งบอกได้ถึงอิทธิพลที่ส่งผลลดหลั่นจากโครงการ ถึงระดับโรงเรียน และระดับอื่นๆ รองลงมา ว่ามีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่อย่างไร

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรด้านความสอดคล้องตามหลักจรรยาบรรณการวิจัย ที่ทุกขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมุ่งเน้นความเป็นไปได้จริงตามบริบท มีการบรรยายให้เห็นแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้ และ

มีข้อมูลสนับสนุนเพื่อการตรวจสอบความตรงของการวิจัยอย่างชัดเจน การใช้นวัตกรรมที่สอดคล้องอย่างเป็นเหตุผลกับปัญหาวิจัยและมีความคิดสร้างสรรค์ เครื่องมือรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลตามหลักการสามเส้า (triangulation) การวิเคราะห์และนำเสนอผล และสะท้อนผลการวิจัย ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาถึงวิธีพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่บุคลากรในครั้งต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ติดตามประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตรที่เกิดกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในชั้นเรียนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน ทั้งนี้มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ และอาจต้องมีการออกแบบการวิจัยเพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนด้านการจัดการเรียนการสอนตามปกติของโรงเรียน อย่างไรก็ตามหากได้มีการขยายระยะเวลาการติดตามศึกษามากกว่า 1 ภาคเรียน อาจเป็น 1 ปีการศึกษาขึ้นไปก็จะทำให้มีโอกาสติดตามประเมินผล 2 ระดับคือ ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยของครู และผลลัพธ์ที่เกิดกับครูในประเด็น พัฒนาการทางความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน การคงอยู่ของการทำวิจัยในชั้นเรียนเมื่อโครงการสิ้นสุดลง และแรงจูงใจที่ดีต่อการทำวิจัยของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กริช อัมโกชน์. 2550. *ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก www.tu.ac.th/org/ofrector/person/train. 25 มกราคม 2552
- แก้วตา คณวารรณ. (2536). *การสร้างหลักสูตร*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). *มหาวิทยาลัยที่ทางแยก : จุดประกายวิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด.
- เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม. (2552). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2552-2554)*. สมุทรสงคราม: กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม.
- ชาติรี มณีโกศล. (2539). *การวิจัยหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา*. ปรินญาการศึกษาดุสิต บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไชรรัตน์ ปรานี. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรอบรม เรื่องการศึกษาชุมชนเพื่อสืบค้นองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เด่นพงษ์ พลละคร. (2532). *การพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชา*. วารสารเพิ่มผลผลิต 28 (ธันวาคม 2531-มกราคม 2532) : 20-25.
- ทิสนา แคมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช. (2547). *การติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. รายงานการวิจัย.
- นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ. (2540). *เส้นทางพัฒนาครูนักวิจัย*. ปรินญาณิพนธ์ครูศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุปผา อนันต์สุชาติกุล. (2551). *การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาวิชาชีพด้วย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประทีป อภิสัทธา. (2548). *เทคนิคการเป็นวิทยากร และนักฝึกอบรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พับบลิตคิปปิสนีสพรินท์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2551). *แผนยุทธศาสตร์มาตรการ และโครงการในการพัฒนา 2548-2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา. สำนักงาน. (2548). *การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. ใน เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นนโยบายและมาตรการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาสู่การปฏิบัติ. วันที่ 17-18 กันยายน 2548. ณ โรงแรมดิอิมพีเรียลเลควิว แอนด์ กอล์ฟคลับ เพชรบุรี. (เอกสารอัดสำเนา).
- (2551). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทเพลีนสตูดิโอ จำกัด.

- (2553). *บทบาทการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี ที ซี คอมมูนิเคชั่น.
- ศึกษาศึกษา. กระทรวง. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- สมคิด บางโม. (2538). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิทย์พัฒนา.
- สมชาติ กิจยรรยง และ อรรถชัย ฒ ตะกั่วทุ่ง. (2539). *เทคนิคการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สัจด์ อูรานนท์. (2537). *พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: วงเดือนการพิมพ์.
- สุมา ฒ สุโหลง. (2545). *การสังเคราะห์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุชีรา มะหิเมือง. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการทางวิชาการ: การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่ม. ปริญญาโทครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุรวุฒิ รักเมือง. (2546). *การออกแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลชุมชน: ศึกษากรณี โรงพยาบาลบางไทร อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการคุณภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยในชั้นเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา เล็กเริ่งสินธุ์. (2544). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Altrichter, H. (2005). *The role of the "professional community" in action research*. In *Educational Action Research*. (1): 11-25.
- Denzin, N. K & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2000). *Handbook of Qualitative Research, (2nd Ed.)*. London: Sage Publications.
- Eisenhart, M. A. & Borko, H. (1993). *Designing classroom research: Themes, issues and struggles*. Boston: Ally and Bacon.
- Elton, L. (2001). *Research and Teaching: conditions for a positive link*. *Teaching in Higher Education*. 6(1).
- Feldman, A. (2007). *Validity and Quality in Action Research*. In *Educational Action Research*. 15(2), March, 2007: 21-32.
- Heikkinen, H.L.T.; Huttunen, R. & Sydjala, L. (2007) *Action research as narrative: five principles for validation*. In *Educational Action Research*, 15(1): 5-31.

- Kyriakides, L. & Creemers, B. P. M. (2008). *Using a multidimensional approach to measure the impact of classroom-level factors upon student achievement: A study testing the validity of the dynamic model*. In *School Effectiveness and School Improvement*, 19(2): 183-205.
- Lienert, T. (2002). *Doing an action research evaluation*. [online]. Available from <http://www.aifs.gov.au/sf/pubs/bull1/tl2.html>. November 10, 2010
- Mettetal, G. (2003). *Improving teaching through classroom action research*. In *Essays on teaching excellence toward the best in the academy*, (14)7, 2002-2003. [online]. Available from <http://article\improving%20teaching%20through%20classroom%>. October 16, 2010
- Nuris, P. & Gutierrez, L. (1997) (Eds). *Education and research for empowerment*. England: Oxford University Press.
- O' Connor, K. A., Greene, H. C. & Anderson, P. J. (2007). *Action research: A tool for improving teacher quality and classroom practice*. [online]. Available from <http://www.Eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?ccno=ED494955>. June 25, 2006
- Riding, P., Fowell, S. & Levy, P. (1995). *An action research approach to curriculum development*. [online]. Available from <http://informatinr.net/ir/1-1/paper2.html>. April 3, 2010
- Salisbury, D. F.(1996). *Five Technologies for Educational Change*. New Jersey: Educational Technology Publications Englewood Cliffs.
- Scheerens, J., Glass, C. & Thomas, S. M. (2003). *Educational evaluation assessment and monitoring : a systemic approach*. Lisse: Swet & Zeitlinger.
- Winter, R. (2002). *Managers, spectators and citizens: Where does "they" come from in research?* In Day, C., Elliot, J., Smekh, B. and Winter, R. (Eds.), *Theory and practice in action-research*. Oxford : Symposium books.